

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМІРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК18- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 1 / 10

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя
31 серпня 2023 р., протокол № 11
Голова Вченої ради
Оксана ЧЕРНИШ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 053 «Психологія»
освітньо-професійна програма «Юридична психологія»
факультет педагогічних технологій та освіти впродовж життя
кафедра психології та соціального забезпечення

Схвалено на засіданні кафедри психології та соціального забезпечення
28 серпня 2023 р., протокол № 7

В. о. завідувача кафедри психології та соціального забезпечення
Марина ОКСЮТОВИЧ

Гарант освітньо-професійної програми
Андрій ПАВЛІЧЕНКО

Розробник: кандидат філософських наук, доцент кафедри психології та соціального забезпечення ОКСЮТОВИЧ Марина

Житомир
2023-2024 н. р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК18- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 2 / 10

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3	Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність: 053 «Психологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	–
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		3-й	–
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 2,6	Освітній рівень: «бакалавр»	Лекції	
		32 год.	– год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	– год.
		Лабораторні	
		– год.	– год.
		Самостійна робота	
		42 год.	– год.
Індивідуальні завдання			
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 53% аудиторних занять, 47% самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК18- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 3 / 10

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Диференціальна психологія» є забезпечення майбутніх психологів теоретичними знаннями з основ диференційної психології; дати систему знань про індивідуальні, типологічні та групові відмінності між окремими індивідами та групами, а також природу, джерела та наслідки цих відмінностей, закономірності психічного варіювання; сформувати у студентів досвід практичного застосування знань у повсякденному житті та в майбутній професійній діяльності.

Предметом дисципліни є індивідуальні, типологічні та групові відмінності між людьми, а також природа, джерела і наслідки цих відмінностей, закономірності психічного варіювання.

Завданням вивчення дисципліни «Диференціальна психологія» є:

- розглянути психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності: формально-динамічні, предметно-змістові та духовно-світоглядні;
- розглянути типологічні відмінності особистостей; дослідити групові відмінності на рівні великих і малих груп (міжстатеві, міжрасові, міжетнічні, міжкультурні);
- вміти здійснювати диференційно-психологічний аналіз поведінки індивіда.

Отримані після вивчення дисципліни «Диференційна психологія» знання, розуміння і навички є важливими елементами формування наступних, відповідно до вимог освітньо-професійної програми «Юридична психологія», **компетентностей:**

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел

СК12. Здатність надати експертну оцінку психологічним подіям та процесам

РН10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

РН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

РН17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК18- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 4 / 10

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Диференційно-психологічна парадигма.

1. Предмет та завдання диференціальної психології.
2. Дослідження індивідуальних відмінностей в ранніх психологічних теоріях.
3. Передумови виникнення диференціальної психології: експериментальна психологія і біологія.
4. Основні диференціально-психологічні конструкти.
5. Диференційно-психологічна парадигма у вивченні людини.
6. Принципи формального підходу до індивідуальності.
7. Компоненти структури індивідуальності.
8. Елементи індивідуальності та їх інтеграція в цілісну структуру.
9. Ендофактори та екзофактори у детермінації міжіндивідуальної варіативності.

Тема 2. Взаємодія факторів спадковості і середовища як основна передумова індивідуальних відмінностей.

1. Фактор спадковості як обмежуюча умова розвитку організму.
2. Поняття оточуючого середовища.
3. Взаємовплив спадковості і середовища.
4. Найбільш поширені помилкові стереотипи щодо впливу спадковості і середовища.
5. Поведінка, що не є результатом навчання.
6. Тілобудова і поведінка.
7. Історико-психологічний аналіз поняття темперамент.
8. Типологія темпераменту.
9. Властивості нервової системи як передумова темпераменту.
10. Розвиток темпераменту в контексті психогенетичних і лонгітюдних досліджень.

Тема 3. Задатки і здібності у структурі індивідуальності.

1. Проблема задатків, здібностей та інтелекту у диференційній психології.
2. Поняття задатків та їхній розвиток.
3. Поняття здібностей та їхній розвиток.
4. Характеристики здібностей.
5. Умови розвитку здібностей.
6. Тестування здібностей особистості.

Тема 4. Інтелект у структурі індивідуальності.

1. Проблема інтелекту у диференційній психології.
2. Інтелект у структурі індивідуальних властивостей.
3. Спадковість і середовище у в детермінації інтелектуальних відмінностей.
4. Критерії та ступені важкості розумової відсталості
5. Характеристика текстологічних підходів до інтелекту.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК18- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 5 / 10

Тема 5. Особливості статевих і вікових відмінностей.

1. Стать як біологічне явище.
2. Стать як соціокультурний зміст поведінки (гендер).
3. Статеві відмінності у прояві властивостей нервової системи і темпераменту.
4. Статеві відмінності в емоційній сфері.
5. Відмінності у здібностях чоловіків і жінок.
6. Особистісні відмінності чоловіків і жінок.
7. Гендерні особливості поведінки.

Тема 6. Диференційно-психологічні аспекти темпераменту і характеру.

1. Теорії темпераменту.
2. Виявлення деяких особливостей вищої нервової діяльності (ВНД) людини.
3. Методи дослідження темпераменту. Методика діагностики темпераменту Я. Стреляу.
4. Темперамент і соціотипи.
5. Місце характеру у структурі індивідуальності.
6. Характер та інші властивості індивідуальності.
7. Структура характеру.
8. Зв'язок характеру і темпераменту.
9. Поняття про Я-концепцію.
10. Поняття про самооцінку.

Тема 7. диспозиційні та ситуаційні фактори поведінкових відмінностей.

1. Диференційно-психологічні аспекти особистості.
2. Проблема слабкості індивідуальних відмінностей.
3. Ситуаційні фактори поведінки.
4. Передбачуваність людської поведінки.
5. Принцип ситуационізму.
6. Принцип суб'єктивної інтерпретації.
7. Уявлення про напружені системи.

Тема 8. Диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів.

1. Крос-культурна психологія.
2. Крос-культурні дослідження. Культурні відмінності та їх вияви.
3. Виховання в контексті культури.
4. Етнічна свідомість.
5. Національний характер

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК18- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 6 / 10

4. СТРУКТУРА (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кредитні модулі	Змістові модулі	Кількість годин			
		Всього	Лекції	Практичні	Самостійна робота
№1	Змістовий модуль 1				
	Тема 1. Диференційно-психологічна парадигма.	10	4	-	6
	Тема 2. Взаємодія факторів спадковості і середовища як основна передумова індивідуальних відмінностей.	12	4	2	6
	Тема 3. Задатки і здібності у структурі індивідуальності.	10	4	2	4
	Тема 4. Інтелект у структурі індивідуальності.	10	4	2	4
	МКР №1	2	-	2	-
	Разом змістовий модуль 1	44	16	8	20
№2	Змістовий модуль 2				
	Тема 5. Особливості статевих і вікових відмінностей.	10	4	-	6
	Тема 6. Диференційно-психологічні аспекти темпераменту і характеру.	12	4	2	6
	Тема 7. Диспозиційні та ситуаційні фактори поведінкових відмінностей.	12	4	2	6
	Тема 8. Диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів.	10	4	2	4
	МКР №2	2	-	2	-
	Разом змістовий модуль 2	46	16	8	22
РАЗОМ		90	32	16	42

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	
1.	Тема 1. Диференційно-психологічна парадигма.	-
2.	Тема 2. Взаємодія факторів спадковості і середовища як основна передумова індивідуальних відмінностей.	2
3.	Тема 3. Задатки і здібності у структурі індивідуальності.	2
4.	Тема 4. Інтелект у структурі індивідуальності.	2
5.	МКР №1	2
6.	Тема 5. Особливості статевих і вікових відмінностей.	-
7.	Тема 6. Диференційно-психологічні аспекти темпераменту і характеру.	2
8.	Тема 7. Диспозиційні та ситуаційні фактори поведінкових відмінностей.	2
9.	Тема 8. Диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів.	2
10.	МКР №2	2
РАЗОМ		16

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Передбачається, що в період вивчення дисципліни студент самостійно розв'язує домашнє завдання, вивчає матеріал курсу в процесі підготовки до

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК18- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 7 / 10

практичних занять та семінарів, а також в цілому перед сесією. Частка самостійної роботи при вивченні навчальної дисципліни складає 47% (42 год.).

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання
Тема 1. Диференційно-психологічна парадигма.	Загальні принципи диференціально-психологічного аналізу. Методологія, методика та методи дослідження у диференціальній психології. Методи теоретичного аналізу. Психогенетичні методи. Історичні методи. Тестування. Канали отримання інформації про індивідуальність.
Тема 2. Взаємодія факторів спадковості і середовища як основна передумова індивідуальних відмінностей.	Теорії про вплив середовища і спадковості. Співвідношення понять «спадковість» - «середовище» у диференціальній психології. Психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності: формально-динамічних, предметнозмістових та духовно-світоглядних властивостей між людьми Людина як представник біологічного виду Homo sapiens. Організм як чинник індивідуальності. Індивід як формально-динамічна характеристика особистості. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.
Тема 3. Задатки і здібності у структурі індивідуальності.	Сутність і характеристики здібностей. Постановка проблеми психології здібностей у філогенезі. Задатки. Здібності. Обдарованість. Типи інтелектуальних здібностей. Конвергентні здібності. Дивергентні здібності. Пізнавальні стилі. Типи інтелектуальної обдарованості. Компетентність. Талант. Мудрість. Геніальність як прояв обдарованості. Розумова відсталість і деменція. Тестування здібностей особистості
Тема 4. Інтелект у структурі індивідуальності.	Інтелект. Види інтелекту. Тестологічні підходи до інтелекту. Коефіцієнт інтелекту. Однофакторні теорії інтелекту. Багатофакторні теорії інтелекту. Експериментально-психологічні теорії інтелекту. Основні проблеми й суперечності дослідження інтелектуальних здібностей. Співвідношення спадковості і середовища в детермінації інтелектуальних відмінностей. Взаємозв'язок загального інтелекту й шкільної успішності. Взаємозв'язок темпераменту й інтелекту
Тема 5. Особливості статевих і вікових відмінностей.	Стать як біологічне явище. Стать як соціокультурний зміст поведінки (гендер). Статева ідентичність. Статеворольові стереотипи. Теорії і концепції розвитку статевої ідентичності. Еволюційна теорія статевого диморфізму В.Геодакяна. Етологія статі. Міжстатеві відмінності у психологічних якостях. Моральна свідомість чоловіків та жінок.
Тема 6. Диференційно-психологічні аспекти темпераменту і характеру.	Характер у структурі індивідуальності. Структура характеру. Я-концепція. Ясимптомокомплекс рис. Я-система орієнтацій. Акцентуації характеру. Типологічний підхід до характеру особистості. Особистісні типи. Класифікація психологічних типів за К.-Г.Юнгом. Ідіографічний підхід до особистості. Теорія рис Г.-В.Олпорта. Факторна структура особистості. Теорія Р.-Б.Кеттела. П'ятифакторна модель вивчення особистості.
Тема 7. Диспозиційні та ситуаційні фактори поведінкових відмінностей.	Диференційно-психологічні аспекти особистості. Концепція особистісних рис. Теорії особистісних факторів. Формально-динамічна модель особистості. Інтра- та інтеріндивідуальний статус особистості. Проблема слабкості індивідуальних відмінностей. Ситуаційні фактори поведінки. Передбачуваність людської поведінки: принцип ситуационізму. Принцип суб'єктивної інтерпретації. Уявлення про напружені системи.
Тема 8. Диференціальні	Крос-культурна психологія. Крос-культурні дослідження. Культурні відмінності та їх вияви. Виховання в контексті культури. Етнічна

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК18- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 8 / 10

крос-культурні дослідження рас, націй, етносів.	свідомість. Національний характер
---	-----------------------------------

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Метою виконання індивідуальних завдань є: закріплення, поглиблення й узагальнення знань, отриманих студентами на теоретичних і практичних заняттях.

Індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни «Диференційна психологія» включає:

- вивчення та анотування додаткової літератури;
- опрацювання визначених проблемних питань та їх обговорення на практичних заняттях;
- складання есе, тощо.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль складається з поточного контролю виконання студентами самостійної роботи та модульного контролю, контролю виконання індивідуальних завдань та семестрового контролю.

Модульний контроль здійснюється шляхом перевірки графіку відвідування студентами лекційних та практичних занять та опрацювання відповідного матеріалу (у випадку пропуску занять), перевірки домашніх завдань, усного та письмового опитування і завершується написанням модульної контрольної роботи.

Семестровий контроль здійснюється шляхом складання екзамену.

9. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Критерії оцінювання модульного контролю*

Форма контролю	Максимальна кількість балів
Всього за блок змістовних модулів 1	50
– перевірка домашніх завдань	5
– оцінювання відвідування	5
– усні опитування	5
– письмові опитування	10
Модульна контрольна робота № 1	25
Всього за блок змістовних модулів 2	50
– перевірка домашніх завдань	5
– оцінювання відвідування	5
– усні опитування	5
– письмові опитування	10
Модульна контрольна робота № 2	25

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Правильна відповідь на тестові питання	0,5 балів
--	-----------

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК18- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 9 / 10

Кількість тестових питань	50
Максимальна кількість балів	25

Підсумковий контроль

1. Оцінювання якості засвоєння дисципліни за всіма видами навчальних занять проводиться без участі студента на підставі усіх попередніх модульних контролів, що передбачені навчальним планом шляхом визначення середньозваженого балу (округленого до сотих) результатів модульних контролів.

2. Загальна кількість балів та результати семестрового контролю доводяться до відома студента. При проведенні підсумків семестрового контролю необхідно враховувати наступне:

у разі, якщо студент погоджується з результатом контролю, відповідна кількість балів та оцінка (за національною шкалою та шкалою ECTS) виставляються в екзаменаційну відомість;

у разі, якщо студент отримав від 0 до 59 балів, то в екзаменаційну відомість за національною шкалою виставляється оцінка “незадовільно” (“F” та “FX” відповідно до шкали ECTS). Складання екзамену оцінюється в 100 балів та проводиться за направленням з деканату;

у разі, якщо студент, який отримав позитивну оцінку за результатами модульного контролю, має бажання підвищити результати семестрового контролю, то він складає екзамен зі всього курсу під час сесії (за розкладом), результати якого виставляються в екзаменаційну відомість.

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи

Критерії оцінки
<i>За кожну правильну відповідь на тестове питання студент отримує 1 бал</i>
<i>Кількість тестових питань у екзаменаційній роботі – 160</i>
<i>Максимальна кількість балів: 160</i>

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота		Сума
Змістовий модуль №1	Змістовий модуль №2	

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015		Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК18- 2023
	Екземпляр № 1		Арк 10 / 10

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
13	12	13	12	13	12	13	12	

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Романовська Л.І., Подкоритова Л.О., «Диференційна психологія» ISBN: 978-966-418-074-7 Львів: «Новий Світ-2000», 2020 – 225 с.
2. Лазуренко О.О. Психологія емоцій: підручник. Київ: Книга Плюс. 2018. 264 с.
3. Павленко В. М. Етнопсихологія: підручник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 448 с.
4. Щотка О. П. Гендерна психологія: навч. посіб. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 358 с.

Додаткова література:

1. Байстер М., Лоберг К. Сила забування. Харків: Ранок, 2019. 400 с.
2. Бондарчук І. Soft skills, або «м'які навички» для навчання та роботи. Видавництво «Шкільний світ». 2020. 120 с.
3. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків: «Vivat». 2019. 512 с.
4. Поліщук С. А. Методичний довідник з психодіагностики: навчально-методичний посібник. Суми: Університетська книга, 2020. 442 с.
5. Сенн Л. Ліфт настрою. Як керувати своїми почуттями та емоціями. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». 2019. 224 с.
6. Якутенко І. Воля та самоконтроль. Як гени і мозок заважають нам боротися зі спокусами. Харків: Ранок, 2019. 432 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Електронна бібліотека Державного університету «Житомирська політехніка» <http://eztuir.ztu.edu.ua/>
2. Бібліотека психологічної літератури: <http://psylib.kiev.ua/>.
3. Українські підручники он-лайн: <http://pidruchniki.ws/>.
4. Психологічна бібліотека Псі-фактор: <http://psyfactor.org>.
5. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>.
6. Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова: <http://hklib.npu.edu.ua/>.
7. Портал професійних психологів України «У психолога»: <http://upsihologa.com.ua/>.